

Eseu despre Padurea spanzuratiilor de Liviu Rebreanu

Aparitia lui Liviu Rebreanu in literatura inseamna un moment de raspantie. Analizand acest moment, Tudor Vianu considera ca "rolul samanatoristilor era incheiat, iar Delavrancea, Duliu Zamfirescu si Bratescu-Voinesti isi dadusera masura lor... numai Sadoveanu continua sa creasca din fundamentele asezate mai dinainte".

Reprezentand epicul pur, Liviu Rebreanu marcheaza o noua faza a realismului romanesc : "Niciodata realismul romanesc, inaintea lui Rebreanu, nu infiripase o viziune a vietii mai sumbra, infruntand cu mai mult curaj uratul si dezgustatorul, intocmai ca in varietatea mai noua a realismului european, crudul naturalism francez su rus" (Tudor Vianu). Eugen Lovinescu vorbeste de realismul dur din opera lui Rebreanu, de originalitatea marilor sale constructii epice, de obiectivitatea prozei.

Liviu Rebreanu in operele sale creaza oameni vi, cu viata proprie, el se apropiindu-se de misterul eternitatii .

Despre stil "prefer sa fie expresia bolovanoasa si sa spun intr-adevar ce vreau decat sa fie slefuit si neprecis. E mult mai usor a scrie frumos decat exact" (Liviu Rebreanu). Atat Liviu Rebreanu cat si C. Petrescu pot avea un stil caracterizat prin sobrietate, limpezime si precizie, fiind considerati scriitori anticalofili (impotriva scrisului infrumusetat).

"Realitatea pentru mine a fost un pretext pentru a-mi crea o alta lume noua, cu legile ei, cu intamplarile ei" (Liviu Rebreanu).

"Pentru mine arta, zic arta si ma gandesc mereu la literatura, inseamna cretie de oameni si viata. Astfel arta, intocmai ca si creatia divina, devine cea mai minunata taina. Creand oameni vi, cu viata proprie scriitorul se apropie de misterul eternitatii. Nu frumosul, o nascocire omeneasca intereseaza in arta ci pulsatiile vietii. Cand ai reusit sa inchizi in cuvinte cateva clipe de viata adevarata, ai realizat o opera mai pretioasa decat toate frazele frumoase din lume" (Liviu Rebreanu).

Primul roman psihologic din literatura noastra este inspirat dintr-o intamplare reala. Emil Rebreanu, nascut la 17 decembrie 1891, fratele scriitorului si subofiter in armata austro-ungara, a fost spanzurat la Ghimes pe data de 14 mai 1917 cand incerca sa dezerteze pe frontul romanesc. Dupa mai multe surse se pare ca Ilona a existat in realitate, fiind iubita lui Emil. In 1920 Liviu Rebreanu face o calatorie la Ghimes si descopera mormantul fratelui sau. Astfel, aceasta calatorie si o fotografie il determina sa scrie romanul de fata. Fotografia respectiva, in care era reprezentata o padure de spanzurati in dosul frontului austriac dinspre Italia a vazut-o in anul 1918 la un prieten cand mergea la o conferinta de pace.

Apostol Bologa, un tanar din Parva, de langa Nasaud, insufletit de aventuri romantice, se inroleaza

voluntar pe front, in timpul primului razboi mondial, pentru a-i dovedi dragostea logodnicei sale, Marta, ca si el este capabil sa rivalizeze cu ulanii maghiari, dupa care aleasa nimii sale se dadea in vant.

Pe frontul din Galitia, el se acopera de bravura, fiind decorat si avansat la gradul de locotenent. Este cooptat apoi de Curtea martiala, unde il condamna, cu toata covingerea, la moarte, prin spanzuratoare, pe sublocotenentul ceh, Svoboda.

Dupa executie, afla de la noul comandant de companie, capitanul Klapka, motivele pentru care Svoboda incercase sa dezerteze. Din acest moment incepe sa aiba mustrari de constiinta. Incercarea de a gasi noi argumente si justificari ii sporeste nelinistea si obsesia vinovatiei devine chinuitoare.

Afland apoi ca regimentul sau va fi trimis pe frontul romanesc, se hotaraste sa dezerteze, este ranit si internat in spital. Indragostit de unguroaica Ilona, fiica groparului Vidor, in casa caruia este incartirit, Bologa rupe, in timpul concediului de convalescenta logodna cu Marta.

La scurt timp dupa reintoarcerea la unitate, este chemat din nou la Curtea martiala. Acum urma sa fie judecati niste tarani, considerati spioni fiindca se ducea sa-si munceasca ogoarele peste liniile interzise conventional de armata austro-ungara. Bologa nu mai poate suporta gandul de a fi complice la condamnarea unor oameni nevinovati si se hotaraste sa dezerteze. Este prins, condamnat si spanzurat.

Structurala compozitionala a cartii se conduce dupa liniile unei constructii clasice, ascendente. Descrierea unei atmosfere cenusii a zilei de toamna deschide simbolic drumul in constiinta lui Apostol Bologa. El cade spanzurat ca un martir al neamului. Discursul epic se constituie pe schema unei obsesii, alternand timpul cronologic cu timpul psihologic.

Monologul interior si sondajul psihologic, realizat din perspectiva autoriala, configureaza destinul tragic al eroului. Pasajele ce descriu atmosfera dezolanta de pe front sau natura cenusie si mohorata dintr-o zi de toamna sunt in concordanta cu lumea gandurilor si a traiirii eroului, prefigurand destinul sau tragic. Asemenea lui I.L.Caragiale, cum observa T.Vianu, Liviu Rebreanu abordeaza notatia organica "regasind procedeul, ii da o intrebuintare cu mult mai intinsa" ("Apostol Bologa se facu rosu de luare-aminte si privirea i se lipise pe fata comandantului. Isi auzea bataile inimii ca niste ciocane...").

Simetria ansamblului epic din Padurea spanzuratilor ca, de altfel, si din celelalte romane, dezvaluie vocatia constructiilor monumentale. Imaginea spanzuratorii (element ce apare de 20 de ori de-a lungul operei), cu care se deschide si se inchide romanul, sugereaza cele mai inalte momente ale tragicului.

Cartea este calauzita de trei principii:

Premisa: Apostol e cetatean, o particica din Eul cel mare al statului, o rotita dintr-o masinarie mare; omul nu e nimic, decat in functie de stat.

Termenul mediu: Apostol devine roman: pe cand statul e ceva fictiv si intamplator, putand intruni oamnei straini la suflet si aspiratii, neamul e o izolare de iubire, chiar instinctiva. Statul nu cere iubire, ci numai devotament si disciplina omului; pe cand neamul preupune o dragoste frateasca. Concluzia: Apostol devine om: in sanul neamului, individul isi regaseste Eul sau cel bun, in care salasluiește mila si dragostea pentru toata omenirea. Numai intr-un eu constient poater trai iubirea cea mare - universala - religia neamului.

Roman psihologic

Romanul Padurea spanzuratilor este si o drama de constiinta a omului pus fata in fata cu o istorie necrutatoare. Pe fundalul evenimentelor tragice din primul razboi mondial, tanarul Apostol Bologa - roman din Transilvania integrata pe atunci in Imperiul Austro-Ungar, traieste o experienta cu implicatii existentiale; in limitele ei notiunile: viata, moarte, iubire, datorie, Dumnezeu, suferinta si izbavire isi schimbă continutul.

Rebreanu isi realizeaza eroul prezentandu-i viata la nivelul a doua timpuri:

- trecutul infatisat prin retrospectiva asupra copilăriei si adolescentei personajului
- prezentul cuprinzand partea ultima a vietii, aceea in care - mustrat launtric de partea de vina pe care o avea in condamnarea lui Svoboda - Bologa se indreapta si el spre spanzuratoare.

Procesul de constiinta al personajului incepe chiar in clipa executiei lui Svoboda, cand Bologa "... simti limpede ca flacara din ochii condamnatului i se prelingea in inima ca o imputare dureroasa". Ulterior, bravand din nevoia de a le demonstra celor din jur si mai ales siesi justetea sentintei la care subscrisesse, personajul confirma faptul ca increderea i se clatina. De altfel, intalnirea cu Klapka joaca un rol important in evolutia sufleteasca a lui Bologa si dupa ce primul ii destainuise motivele mutarii sale pe frontul rusesc, o "ura noua, plamadita in sufletul lui pe nesmtite" il va face pe locotenentul roman sa vada altfel razboiul: "... il incolti in minte o idee ca un carlig: ce cauta el aici?" Se contureaza inca de pe acum, marea drama a lui Bologa: neconcordanta intre teoria sa despre patrie si realitatea cruda a razboiului.

Adevarata trezire a constiintei etnice a tanarului roman se petrece atunci cand este instiintat ca peste cateva zile, divizia lui va fi mutata pe frontul din Ardeal. Gandul dezertarii i se infiltreaza in minte mai intai nebulos, ca o posibilitate, pentru a deveni o hotarare atunci cand generalul ii refuza mutarea pe un alt front.

Dinamica traiirilor sufletesti ale eroului este urmarita si in timpul a doua evenimente- cheie. Primul l-a constituit discutia cu un prizonier neamt adus la Lunca si interogat Apostol Bologa serveste ca interpret, iar cuvintele prizonierului ("dar romani ca dumneata...") ii trezesc in suflet nevoia adanca de disculpăre. In aceste conditii, dezertarea constituie una dintre formele posibile de izbavire, singura pe care o vede,

Al doilea eveniment este convocarea lui Bologa la comandamentul diviziei, pentru a face parte din

curtea martiala ce urma sa condamne niste tarani acuzati de spionaj. Drumul facut cu masina spre comandament constituie una dintre cele mai bune pagini ale romanului; constiinta dilata ceea ce vede ochul, incat cei sapte tarani spanzurati sunt multiplicati la nesfarsit, iar drumul capata proportii incredibile putin mai tarziu, coplezit de impresia asemanarii spanzuratilor, "Apostol se cutremura (...) si deodata isi zise: e Svoboda... privirea lui". Ziua faustiana a lui Bologa incepuse si, pentru a nu mai incheia un pact cu diavolul incearca sa dezerteze, in aceeasi noapte, pe frontul romanesc, dar este prins, judecat si condamnat. Autorul urmareste - cu o rara forta de penetratie psihologica ultimile ore ale existentei personajului: invalmasirea gandurilor, renuntarea la aparare, drumul pana la locul executiei, momentele in care condamnatul nu-si recunoaste propriul nume scris pe cruce, pana la lumina apotetica din final, izbucnita din ochii lui Bologa, odata cu primele raze ale soarelui, ca intr-o noua Geneza in care Omul este proiectat pe fundalul Universului.

"Padurea spanzuratilor este construita in intregime pe schema unei obsesii, dirijand destinul eroului din adancimile subconstientului" (Tudor Vianu).

Obsesia se instaleaza in inconstient odata cu asistarea la scena spanzuratorii lui Svoboda: in momentul mortii, o lumina mare i se raspandeste pe figura si "cu privirea lucitoare, cu fata alba si luminata, parea ca vrea sa vesteasca oamenilor o izbanda mare...". Din acea clipa, lui Bologa ii este sete de lumina, aceasta devine "glas" al neamului catre personajul care se indreapta ca un halucinant. Ulterior, avand misiunea de a distruge un reflector din zona inamicului, Bologa isi simtise sufletul sfasiat pentru ca pierduse "desmierdarea razelor tremuratoare". Dupa ce reflectorul este spart, imaginea luminii cotopind lucirea din ochii cehului cu viziunea lui Dumnezeu, il ridica pe cel ucis la dimensiuni divine: "Si stralucirea i se parea cand ca privirea lui Svoboda sub streang, cand ca vedenia pe care a avut-o in copilarie, la biserica, in fata altarului, sfarsind rugaciunea catre Dumnezeu".

Chemarea neantului se mai aude o data in clipa sosirii la locul executiei sale cand, ridicand ochii vede lucirea alba a spanzuratorii in care "se deslusea ceva straniu".

Ca si Dostoievski, Rebreanu analizeaza trairile sufletesti ale omului in clipa trecerii in nefiinta; de data aceasta, sub lumina rasaritului catre care se indreapta "insetati" ochii condamnatului, el devine un nou Crucificat, dobandind iertarea.

- Caracterizarea personajului protagonist - Apostol Bologa

Prin romanul "Padurea spanzuratilor" se face un pas remarcabil in directia modernizarii romanului psihologic. Drama lui Apostol Bologa este declansata de criza psihologica, personajul apare ca subiect traitor si observator al propriilor stari de constiinta si subconstiinta obsesiva. Eroul isi traieste emotiile, sentimentele, incertitudinile, surescitarile - dar tot el observa aceste procese si amnifestari, le verbalizeaza printr-o aotoanaliza psihologica (parca dialogata, uneori monologata). "Viziunea impreuna cu" este moderna, fiindca naratorul stie, cat personajele sale. De asemenea, mai multe aspecte ale aceluasi eveniment sunt surprinse din unghiuri diferite, percepute de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

personaje diferite intro "viziune stereoscopica" (dezbaterile de la popota). Timpul povestirii realizeaza o deplina sinteza a timpului obiectiv, al evenimentelor in succesiunea lor - si a timpului subiectiv al personajului, traitor, ce se introspecteaza; al celui care este si sub imperiul memoriei involuntare (insertia in naratiune a rememorari de catre Apostol Bologa a anilor din copilarie si ai celor de adolescenta, precum si al altor evenimente mai apropiate). "Rebreanu este un analist al starilor de subconstienta, al invalmaselilor de ganduri, al obsesiilor tiranice"(Tudor Vianu).

Modernitatea lui Rebreanu consta in analiza unor viziuni profunde si complicate ale adancurilor opace si greu sondabile ale sufletului. Subiectivitatea domina intreaga structura epica organizata metodic si intr-o modalitate sferoida (sustinand filozofia stranie - mecanico-tragica a rotirii destinelor. Realismul personajului este impus in planul obiectiv al evenimentelor, dar mai ales in planul subiectiv al obsesiei devastatoare, pana la purificare, deprindere de contingent si spiritualizare.

Apostol Bologa, ca personaj literar este conceput de Rebreanu in cea mai moderna viziune, corelata cu cea a romanului european. Prin psihanaliza a impus o imagine, in straturi suprapuse, a psihicului individual spre forme psihice colective (cele trei straturi "sinele", "eul" si "supraeul"). Psihanaliza sa preocupat de energiile ce zac in stratul din afund si de modul cum instantele superioare le cenzureaza si le convertesc.

Criza sufleteasca a lui Apostol Bologa incepe de cand asista la executia unui camarad ceh care a dezertat. Ca membru al Curtii martiale, el a luat parte la condamnarea sublocotenentului Svoboda. Nelinistea, agitatiea lui Bologa izbucnesc din nevoia de certitudine ca pedeapsa fusese convenita. In timpul executiei nu-si poate domina emotia, aude in jurul lui soldatii gemand de mila, iar pe el il auzim rostind ca o justificare: "pedeapsa... crima... legea...". Imaginea spanzuratorii si a ochilor celui condamnat il obsedeaza de acum inainte pe erou. Contrapunctic dialogul relevaaza convingerile, conceptiile cu privire la conflagratie: "Razboiul m-a smuls din mijlocul cartilor, de la universitate

(...) Dar m-am dezmeticit repede si mi-am dat seama ca razboiul e adevaratul generator de energii!" (Apostol), "Si eu care credeam ca razboiul e un ucigator de energii" (Klapka).

Analiza psihologica si intrspectia relevaaza starile subiective ale personajului; el simte "gatul ii era uscat si amar iar inima i se framanta intr-o emotie aproape dureroasa", "Apostol bologa se facu rosu de luare-aminte (cand aude sentinta citinduse) si privirea i se lipise intarata", "mai pe urma insa simti ca flacara din ochii condamnatului i se prelinge in inima ca o imputare dureroasa", "incearca sa intoarca capul si sa se uite aiurea, dar ochii omului osandit parca il fascinasera cu privirea lui dispretuitoare de moarte si infrumusetata de o dragoste uriasa". Mutatiile psihologice notate minutios marcheaza tensiunea launtrica, el simte "un frig dureros care ii cutreiera inima", incat sopteste "cu un scancet bolnav" - "ce intuneric, Doamne, ce intuneric s-a lasat pe pamant...".

Prada nelinistior, devorat d intrebari, de incertitudini, ajuns acasa, incearca zadarnic a se linisti, gandurile se napustira asupra lui din toate ascunzisurile crierului, ca niste pasari hraparete, si in

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

urechi rasuna cantecul ordonantei care trezi in suflet amintiri de acasa, de la Parva de pe Valea Somesului.

Astfel, prin tehnica retrospectivei biografice, patrundem in universul subiectiv al personajului, lui i se perinda in minte imagini si imagini copilaria in opulenta, dragoste si regiozitate, crize extatice, mama fiinta evavioasa, tatal - fiu de memorandist, care i-a oferit lectii de morala, convingeri absolute. Vocea tatalui jalonase drumurile vietii lui Apostol, inca din pragul adolescentei: "sa nazuiesti mereu a dobandi stima oamenilor, si mai ales pe a ta insuti. De aceea, sufletul tau sa fie ntotdeauna ca gandul, gandul cu vorba si vorba cu fapta, caci numai astfel vei obtine un echilibru statornic intre lumea ta si lumea din afara! Ca barbat sa-ti faci datoria si sa nu uiti niciodat ca esti roman!" La universitate, studiind filozofia, profesorului i se parea ca Apostol si-a pierdut credinta in Dumnezeu si cauta "un adevarat absolut". Ii reapare in minte chipul Martei, logodnica cea care cochetase cu un ofiter ungur "tontos si increzut", precum si hotararea sa "sa lupte si s-o recucereasca definitiv"; a urmat doua luni de scoala de artilerie, a fost numit ofiter, apoi ranit usor, iar a doua oara ranirea a fost mai grea, decorarea de trei ori, inaintarea la gradul de locotenent, toate in decursul celor doi ani, "pe urma Curtea martiala", "pe urma a venit spanzuratoarea si ochii condamnatului si doina ordonantei, care nu mai inceteaza de loc ca o mustrare..." (toate se deruleaza in memoria afectiva a personajului literar).

Apostol Bologa crezuse ca are in constiinta sa edificii puternice, notiuni morale statornice in convingeri si atitudini cu privire la: stat, patrie, datorie, neam, etc. - insa in contact cu realitatea vietii, cu o noua experienta, aceste asa zise valori morale prind un alt continut. De aici, amplificarea incertitudinilor si zbuciumul imens il vor impinge la fapte decisive. Eroul este asaltat de impulsuri, de pareri diferite, la popota se intretaie concepte: "aparam patria, mostenirea stramoseasca" (ungurul Varga), "patria noastra e moarte" (Bologa), "Internationala crimei" este actiunea statului austr-ungar, "iubirea voastra ne hraneste cu gloante sau spanzuratori", "Svoboda a incercat sa se smulga din murdarie, pe cand noi ne balacim mereu..." (Gross).

Capitanul Klapka, mult si greu incercat in unele infruntari ale vietii, traieste o mare drama, el se va confesa lui Apostol, motivand ca i-a vazut lacrimile in timpul executiei "lacrimile acelea ti-au dezvaluit sufletul", il socoteste "frate de suferinta".

Romancierul foloseste tehnica insertiei in naratiune a altei povestiri - relatate de Klapka de pe frontul italian, intr-un spectru terifiant, macabru si acuzator: "in fiecare copac atarnau oamenii, agatati de crengi, cu capetele goale si cu tablite de gat pe care scria "tradatori de patrie" in trei limbi, atunci cu groaza si-a zis "Asta-i padurea spanzuratilor". Drama launtrica releva contrarietate "n-am plans", "m-am bucurat... ca traiesc, c-am scapat de padurea spanzuratilor". Amandoi promisera stupida misiune de a distruge reflectorul rusesc.xand fapta e savarsita, Cervenco il apostrofeaza: "Ati ucis lumina, Bologa!".

Propus pentru medalia de aur in urma distrugerii reflectorului, ii cere generalului Karg sa nu fie trimis pe frontul din Ardeal, ci sa ramana pe loc sau sa mearga pe frontul italian. Reactia

generalului este violenta cand isi da seama de conceptia lui Apostol Bologa - "Dumneata faci deosebire intre dusmanii patriei", "... glonte, nu medalie!..." Apostol nu avea o limpezime a constiintei asupra razboiului, asupra statului multinational, masina de razboi infernala. Socoteste ca numai dezertarea l-ar izbavi. Fire sovaielnica, o reneaga pe Marta fiindca comunica si simpatizeaza pe un ofiter ungur, dar el apoi se indragosteste de fiica groparului Vidor. Din aceasta iubire parca se purifica, avand revelatia unei lumini interioare. Incercand sa dezerteze, este prins, inchis si condamnat la moarte prin spanzuratoare (motivul rotirii tragice a destinului si motivul judecatorului vinovat de la inceput alterneaza acum cu motivul vinovatului fara vina). Cand Ilona apare in mintea lui, eroul traieste o stare de elevatie, de detasare si spiritualizare prin iubire: "indata simti o caldura binefacatoare, ca si cum chipul ei i-ar fi umplut inima de o iubire vie, ca o lumina uriasa in care se cuprindeau toti oamenii din toata lumea. Klapka incearca sa-i angajeze vointa de a trai, aparandu-si cauza, dar Apostol refuza: "Acum mi-e sufletul linistit... De ce sa reincep chinurile?... Nu mai vreau nimic. Iubirea imi ajunge (...) Cine o simte traieste in eternitate..."

Desfacerea de sine este o traire unica, dupa ce vazuse pamantul, groapa, preotul, cosciugul, observa si "crucea mare de lemn pe care scria: "Apostol Bologa..." Numele i se parea strain si se intreba aproape suparat: "Oare cine sa fie Apostol Bologa?" In semn de solidaritate umana, groparul Vidor il saruta, iar Klapka plangea "se batea cu pumnii in piept", "atunci Bologa fu impresurat de un val de iubire izvorata parca din rarunchii pamantului (...) Pamantul i se smulse de sub picioare, isi simttrupul atarnand ca opovara. Privirile parca ii zburau nerabdatoare, spre stralucirea cereasca", in urechi i se stingea glasul preotului "Primeste, Doamne, sufletul robului tau Apostol... Apostol... Apostol". Drama eroului a izvorat din "nevoia de optiune personala si neputinta de a rezista unor imperative exterioare constiintei".

Marele romancier a creat uncaz de constiinta dand sensuri noi si deschidere spre pluralitatea de semnificatii. Sfarsitul imanent genereaza reactii diverse: revolta transpusa in mit, in revolta fatisa fiind sentimentul relativitatii generale sau poate, constatarea unui absurd insurmontabil.